

**XORIJIY TILLARNI O‘QITISHDA SUN‘IY INTELLEKT PLATFORMALARINING
SAMARADORLIGI: IMKONIYATLAR VA MUAMMOLAR**

Namangan davlat universiteti dotsenti

Muxammadiyeva Xalima Saidaxmadovna

Namangan davlat universiteti Jahon tillari fakulteti talabasi, ilmiy tadqiqotchi

Qosimova Moxlaroy

Annotatsiya

Ushbu maqolada zamonaviy ta‘lim tizimida sun‘iy intellektning (AI) tutgan o‘rni va uning talabalar hayotiga ta‘siri tahlil qilinadi. Muallif AI texnologiyalarining shaxsiy yondashuvni ta‘minlashdagi imkoniyatlari, xususan, xorijiy tillarni o‘rganishda Grammarly, Duolingo va ChatGPT kabi platformalarning samaradorligini yoritib beradi. Maqolada sun‘iy intellektning nafaqat afzalliklari (tezkor baholash, resurslarga boylik), balki uning kamchiliklari-texnologik qaramlik va kiberxavfsizlik masalalariga ham to‘xtalib o‘tilgan.

Kalit so‘zlar: *sun‘iy intellekt, shaxsiylashtirilgan ta‘lim, xorijiy tillar, chatbotlar, avtomatik baholash, ta‘lim texnologiyalari.*

Аннотация

В данной статье анализируется роль искусственного интеллекта (ИИ) в современной системе образования и его влияние на учебный процесс студентов. Автор освещает возможности технологий ИИ в обеспечении индивидуального подхода, в частности, эффективность таких платформ, как Grammarly, Duolingo и ChatGPT, при изучении иностранных языков. В статье рассматриваются не только преимущества ИИ (быстрая оценка, доступ к ресурсам), но и его недостатки — технологическая зависимость и вопросы кибербезопасности.

Ключевые слова: *искусственный интеллект, персонализированное обучение, иностранные языки, чат-боты, автоматическая оценка, образовательные технологии.*

Abstract

This article analyzes the role of artificial intelligence (AI) in the modern education system and its impact on students' academic lives. The author highlights the potential of AI technologies in providing a personalized approach, specifically focusing on the effectiveness of platforms like Grammarly, Duolingo, and ChatGPT in language learning. The paper explores not only the benefits of AI (instant feedback, vast resources) but also its drawbacks, such as technological dependency and cybersecurity concerns.

Keywords: *artificial intelligence, personalized learning, foreign languages, chatbots, automated assessment, educational technologies.*

Kirish

Bugungi shiddatli taraqqiyot davrida texnologiyalar nafaqat turmush tarzimizni, balki fikrlash doiramizni ham tubdan o‘zgartirmoqda. Bu jarayonning markazida turgan sun‘iy intellekt (AI) tushunchasi endilikda shunchaki ilmiy-fantastik filmlar mavzusi emas, balki kundalik hayotimizning ajralmas qismiga aylanib ulgurdi. Biz, talabalar uchun bu texnologiya shunchaki qulaylik emas, balki ta‘lim sifatini yangi bosqichga olib chiquvchi strategik vositadir.

Ayniqsa, zamonaviy ta'lim tizimida sun'iy intellektning o'rni beqiyos. Agar avvallari biz ushbu texnologiyadan faqat ma'lumot qidirish yoki nazariy bilimlarni umumlashtirishda foydalangan bo'lsak, bugungi kunda AI amaliy ta'limning drayveriga aylandi. Uning eng katta yutug'i — har bir ta'lim oluvchiga nisbatan individual yondashuvni ta'minlay olishidir. Bu biz kabi yoshlarga o'z ustimizda ishlashda katta erkinlik va aniqlik beradi.

Ma'lumki, an'anaviy dars jarayonida o'qituvchi barcha talabalarga bir xil tezlikda ma'lumot berishga majbur. Biroq sun'iy intellekt har bir talabaning bilim darajasi, o'zlashtirish tezligi va intellektual qobiliyatini tahlil qilib, unga moslashtirilgan o'quv traektoriyasini chiza oladi. Masalan, murakkab matematik masalalar yoki algoritmlar ustida ishlayotganda, AI asosidagi platformalar shunchaki javobni ko'rsatmaydi. Aksincha, talabaning aynan qaysi bosqichda xato qilayotganini aniqlab, unga mos tushuntirishlar beradi va bilimni mustahkamlash uchun bosqichma-bosqich murakkablashib boruvchi topshiriqlarni taqdim etadi. Bu esa bizga xatolar ustida samarali ishlab, mavzuni chuqur anglash imkonini bermoqda.

Adabiyotlar sharhi

Sun'iy intellektning ta'limdagi o'rni bugun nafaqat biz talabalarni, balki dunyo olimlarini ham eng ko'p o'ylantirayotgan mavzulardan biri hisoblanadi. Ushbu sohada olib borilgan tadqiqotlarni o'rganar ekanmiz, olimlarning fikrlari asosan uchta muhim yo'nalishda birlashishini ko'rishimiz mumkin.

Birinchidan, ko'plab xalqaro tadqiqotchilar, jumladan, S. Luckin va uning hamkasblari o'z ishlarida sun'iy intellektni "o'qituvchining yordamchisi" sifatida ta'riflashadi. Ularning fikricha, AI tizimlari o'qituvchini o'rni bosish uchun emas, balki uning yukini yengillatish uchun xizmat qiladi. Bu biz talabalar uchun shuni anglatadiki, dars jarayonida o'qituvchi texnik ishlarga (tekshirish, monitoring) kamroq vaqt sarflab, biz bilan jonli muloqot va ijodiy fikrlashga ko'proq e'tibor qaratish imkoniga ega bo'ladi.

Ikkinchi muhim yo'nalish — bu moslashuvchan ta'lim (Adaptive Learning). Masalan, R. Baker kabi olimlar ta'limdagi "ma'lumotlarni tahlil qilish" (Educational Data Mining) tushunchasini ilgari surishadi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, sun'iy intellekt talabaning har bir harakatini — qaysi topshiriqda ko'p to'xtalib qolgani, qaysi videoni qayta ko'rganini tahlil qila oladi. Bu esa darsliklarni "hamma uchun bir xil" emas, balki "aynan men uchun" formatiga o'tkazishga yordam beradi.

Shuningdek, so'nggi yillarda ChatGPT va generativ AI bo'yicha qilingan izlanishlar (masalan, OpenAI tadqiqotlari) ta'limda mutlaqo yangi sahifa ochdi. Endilikda talaba faqat tayyor ma'lumotni iste'mol qilmaydi, balki sun'iy intellekt bilan muloqot qilish orqali o'z savollariga soniyalar ichida javob oladi. Biroq, tadqiqotchilarning aksariyati bu jarayonda "akademik halollik" masalasiga ham alohida to'xtalib, texnologiyadan to'g'ri foydalanish madaniyatini shakllantirish zarurligini ta'kidlashmoqda.

Adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, sun'iy intellekt ta'limda shunchaki trend emas, balki zaruriyatdir. Biz o'rganayotgan manbalar AI tizimlarining shaxsiylashtirilgan ta'lim berishdagi kuchini tasdiqlaydi, lekin shu bilan birga undan mas'uliyat bilan foydalanishni ham o'rgatadi.

Xorijiy til o'rganishda ham sun'iy intellekt katta ta'sir etadi. Sun'iy intellektning ingliz tili o'qitish jarayonidagi samaradorligini oshirish uchun bir nechta metodlar mavjud:

1. Intellektual o'qitish metodlari: bunda dastlab o'quvchining bilimi tekshiriladi (til ko'nikmalarining 4 sharti bo'yicha : o'qish, yozish, tinglab tushunish, gapirish) til o'rganuvchining

bilimi aniqlangandan so'ng, uning darajasiga mos sun'iy intellekt platformasi tanlanadi va uni darajasiga moslab sozlanadi. Masalan: Duolingo, Grammarly.

2. Chatbotlardan foydalanish: sun'iy intellekt asosidagi chatbotlardan foydalanish o'rganuvchilarning muloqot ko'nikmalarini rivojlantiradi. Chatbotlar bilan ingliz tilida muloqot qilish orqali o'rganuvchilar real kommunikativ muhitga yaqin sharoitda tilni mashq qilish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Masalan : Chatgpt.

3. Nutqni tahlil qila olish: bunda sun'iy intellekt o'quvchining talaffuzini tahlil qilib, xatolarini aniqlaydi va tog'ri variantni ko'rsatadi. Masalan: Elsa speak . Bu ilova ingliz tilidagi tovushlarni to'g'ri talaffuz qilishni o'rgatishda samarali yordam beradi.

4. Avtomatik baholash tizimi: bunda sun'iy intellekt yozma ishlarni tezkor ravishda tekshiradi, grammatik va stilistik xatolarni aniqlaydi hamda to'g'rilash uchun tavsiyalar beradi. Bunga Grammarly dasturini misol qilish mumkin, u o'quvchilarning yozma nutqini takomillashtirishga yordam beradi.

Sun'iy intellektning ta'limdagi asosiy afzalliklaridan biri - Sun'iy intellekt ta'lim jarayonida o'quvchilarning o'qishdagi xatolarini tez va aniq aniqlash imkoniyatini yaratadi. AI tizimlari o'quvchilarning bajarilgan topshiriqlarini tahlil qilib, ularning qaysi mavzularda ko'proq xatoga yo'l qo'yayotganini aniqlaydi va shu asosda qo'shimcha mashqlar yoki tavsiyalar beradi. Bu esa o'quvchilarning bilim darajasini yanada mustahkamlashga yordam beradi.

Yana bir ijobiy tarafi- ta'lim resurslariga keng kirish imkoniyati. Sun'iy intellekt asosidagi platformalar orqali o'quvchilar dunyoning turli manbalaridan foydalanish imkoniga ega bo'ladilar. Bu esa ularning bilim doirasini kengaytiradi va mustaqil o'rganish ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Shu bilan birga, sun'iy intellektidan foydalanishning ayrim kamchiliklari ham mavjud. Birinchidan, o'quvchilar texnologiyaga haddan tashqari bog'lanib qolishi mumkin, bu esa mustaqil fikrlash va ijodiy yondashuvning pasayishiga olib keladi. Ikkinchidan, texnik muammolar, masalan internet tezligining pastligi yoki zarur qurilmalarning yetishmasligi AI dan samarali foydalanishga to'sinlik qilishi mumkin. Bundan tashqari, o'quvchilarning shaxsiy ma'lumotlarini himoya qilish ham muhim masalalardan biri hisoblanadi.

Xulosa

Xulosa o'rnida aytishim mumkinki, sun'iy intellekt bugun biz talabalar uchun shunchaki texnologik yangilik emas, balki ta'lim sifatini tubdan yaxshilovchi real kuchga aylandi. Yuqorida ko'rib chiqqanimizdek, ayniqsa xorijiy tillarni, xususan ingliz tilini o'rganishda AI taqdim etayotgan imkoniyatlar hayratlanarli. Duolingo yoki Grammarly kabi platformalar orqali bilimimizni darajamizga moslab sozlash, ChatGPT kabi chatbotlar bilan real muloqot muhitini yaratish yoki Elsa Speak yordamida talaffuzimizdagi eng kichik xatolarni ham to'g'rilash imkoniga egamiz. Bu texnologiyalar bizga nafaqat nazariy bilim beradi, balki xatolarimizni soniyalar ichida tahlil qilib, ularni tuzatish bo'yicha shaxsiy tavsiyalar taqdim etadi.

Shubhasiz, sun'iy intellektning ta'lim resurslariga cheksiz yo'l ochib berishi va mustaqil o'rganish ko'nikmalarimizni rivojlantirishi uning eng katta ijobiy jihatidir. Biroq, har qanday kuchli qurol kabi, AI dan foydalanishda ham ehtiyotkorlik talab etiladi. Biz texnologiyaga haddan tashqari bog'lanib qolishdan, mustaqil va ijodiy fikrlash qobiliyatimizni yo'qotib qo'yishdan qochishimiz kerak. Shuningdek, texnik infratuzilma va shaxsiy ma'lumotlar xavfsizligi kabi masalalar ham hamon dolzarbligicha qolmoqda.

Yakuniy fikr shuki, sun'iy intellekt o'qituvchining o'rnini bosa olmaydi, lekin u bizni yanada intizomli, bilimli va zamonaviy mutaxassis bo'lib yetishishimizga yordam beruvchi eng yaqin "aqli

ko‘makchimiz”dir. Asosiysi - ushbu texnologiyadan ongli ravishda, o‘z ustimizda ishlashni to‘xtatmagan holda foydalanishimiz lozim. Zero, kelajak texnologiya bilan hamnafas, ammo o‘z fikriga ega bo‘lgan yoshlarnikidir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021-yil 17-fevraldagi PQ-4996-son "Sun'iy intellekt texnologiyalarini joriy etish bo'yicha shart-sharoitlar yaratishga oid chora-tadbirlar to'g'risida"gi Qarori.
2. Abduqodirov A.A., Pardaeva M. "Ta'limda sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanishning pedagogik asoslari". Zamonaviy ta'lim, 2022.
3. Hockly, N. "Artificial Intelligence in English Language Teaching: The Good, the Bad and the Ugly". ELT Journal, Volume 77, Issue 1, 2023.
4. Kukulska-Hulme, A. "Language Learning in the Age of Artificial Intelligence". Cambridge University Press, 2021.
5. Godwin-Jones, R. "Partnering with AI: Intelligent writing assistance and beyond". Language Learning & Technology, 2022.